

2.8 Основні засади формування прозорого конкурентного освітнього середовища в умовах дистанційного навчання

Вступ

Дистанційне навчання стає провідною формою освітнього процесу в Україні. Викладання предметів в онлайн-режимі, яке стартувало наприкінці ХХ-го століття зі стадії експериментальних змішаних форм, у другому десятилітті стало вимушеною необхідністю через коронавірус, а з початком війни – єдиною можливим освітнім процесом для тисяч школярів та студентів України.

Перехід на дистанційне навчання ставить перед системою освіти важливі завдання прискореного розвитку особистості в умовах технологічного та культурного розмаїття сучасного світу. Це вимагає від сучасних випускників шкіл та ВНЗ високої якості професійної підготовки, готовності адаптуватися до роботи в умовах Четвертої промислової революції, що неминуче настає.

Розв'язання освітніх та соціальних завдань сучасності передбачає наявність прозорого дистанційного освітнього середовища. Формат онлайн-навчання має запровадити принципи, які забезпечать:

- Конкурентоспроможність освіти за умов індивідуальної відірваності здобувачів знань від традиційного класу чи аудиторії
- Наявність навчального середовища для розвитку когнітивних, а також творчих здібностей кожного школяра чи студента
- Мотивація для самостійної свідомої навчальної діяльності
- Використання наочності з метою поліпшення якості освітнього процесу
- Об'єктивність оцінки знань

У цій статті розглядаються ключові засади створення прозорого конкурентного середовища навчання у контексті дистанційної освіти. Основна мета – дослідити стратегії реалізації цих принципів та шляхів формування традиційних форматів в навчальному онлайн-процесі.

Прозоре конкурентне середовище необхідне для успіху школярів та студентів у дистанційній освіті. У роботі показано, як, використовуючи

перевірені часом форми традиційної просвітницької діяльності, можна не лише поліпшити мотивацію у навчальному процесі, а й активність та успішність студентів.

2.8.1 Прозоре конкурентне середовище сучасної освіти: основні терміни та поняття

2.8.1.1 Конкуренція та її роль в освіті

Конкурентне освітнє середовище – це приватна чи загальна екосистема, в якій учні мають рівний доступ до джерел знань, ресурсів та інформаційної підтримки, гарантовану оцінку знань на основі справедливих та об'єктивних критеріїв. Таке середовище сприяє мотивації до навчання та стимулюванню особистих досягнень.

Конкурентоспроможність, з іншого боку, означає прагнення до успіху та переваги у певній галузі. У контексті освіти конкурентоспроможність можна розвивати, надаючи учням та студентам можливість брати участь у змаганні всередині групи, класу школи або ВНЗ та прагнути особистої досконалості.

Конкуренція в освіті – це багатогранне поняття, яке охоплює низку соціальних (брати участь у різноманітних соціальних проектах та прагнути до кар'єрного росту) , культурних (володіти національними та світовими культурними надбаннями, що нададуть перевагу кожній особистості у досягненні власної мети) та психологічних факторів (у своїй основі конкуренція має на увазі прагнення до досконалості та бажання перевершити інших індивідуумів). Конкуренція в контексті просвітницької діяльності може набувати різних форм, таких як академічні конкурси, групові та особисті доповіді з єдиної тематики та будь-які інші завдання, що об'єктивно оцінюються.

Конкуренція в освіті широко вивчалася дослідниками, які виявили різні фактори, що впливають на характер конкуренції у різних освітніх умовах та її вплив на кінцевий результат. Ці фактори визначають суть та критерії змагального процесу, такі як його інтенсивність і структура, а також

характеристику осіб, що беруть участь у ньому, зокрема їх мотивацію та самооцінку.

Удаючись до конкуренції, як стимулу в навчальній діяльності, варто враховувати, що конкуренція може мати як позитивний, так і негативний вплив на освіту.

З одного боку, конкуренція може бути сильним мотиваційним засобом, що спонукає здобувачів освіти прагнути до досконалості і найкращих результатів. Змагання у навчальному процесі також сприяє розвитку взаємодопомоги і взаємної відповідальності учнів та студентів.

З іншого боку, за неправильної мотивації, конкуренція породжує стрес, занепокоєння; учні та студенти намагаються за будь-яку ціну перевершити своїх однолітків.

Ураховуючи як позитивні так і негативні прояви конкуренції в освіті, педагоги повинні звернути увагу на роль правильної мотивації для досягнення власної мети в навчальній діяльності. Розуміючи роль конкуренції в освіті та її вплив на мотивацію, успішність та змагальну спроможність учнів, педагоги можуть розробити ефективні стратегії суперництва для позитивного та продуктивного результату навчального процесу.

2.8.1.2 Екосистема та її роль у конкурентно-прозорому освітньому процесі

Освітня система в Україні, як і в кожній країні, повинна бути зрозумілою, прозорою, здоров'язберігаючою, тобто екологічною. Екосистема – це новий напрямок у педагогіці. Особливого значення він набув у часи криз, воєн та гуманітарних викликів.

Екосистема освіти динамічна та постійно змінюється під впливом таких факторів, як нові технології, цінності та пріоритети суспільства.

Крім постійних чинників, які впливають на освітній процес, виникли ще й загрози (війна, екологічні катастрофи), що визначають програму освіти й

культури та приводять до зміни світоглядних поглядів та настанов усіх поколінь, а також повинні реагувати на драматичні й трагічні виклики часу. Система освіти в Україні повинна бути національно-спрямованою, гнучкою й уміти швидко змінюватись, оскільки війна потребує негайних відповідей.

Екосистема освіти належить до складної мережі взаємодій та відносин між різними компонентами, що становлять педагогічну систему. До цієї сфери входять учні, педагоги, адміністрація, освітні установи та державні органи. Окремі компанії та цілі галузі теж беруть участь, як і будь-які, зацікавлені сторони.

Екосистема охоплює всі аспекти системи освіти, включаючи:

- викладання та навчання, оцінку, розробку навчальних програм
- освітню політику, а також створення та імплементацію освітніх технологій

Найважливіша роль екосистеми полягає у створенні ефективної взаємодії між формальним та неформальним навчальним середовищем. Педагоги, сім'ї, спільноти та інші позашкільні структури повинні працювати в єдиному ключі підтримки конкурентоспроможності здобуття знань, забезпечувати та контролювати прозорість освіти.

Освітня екосистема здатна забезпечити умови для отримання високоякісних знань, підтримати розвиток та зберегти здоров'я учнів, студентів - лише за умов ефективної роботи всіх вище перелічених компонентів. Педагоги та інші зацікавлені сторони повинні працювати разом над здобуттям ефективного інноваційного освітнього досвіду учасниками навчального процесу.

2.8.1.3 Визначення прозорого освітнього середовища

На думку дослідників у галузі педагогіки, прозоре освітнє середовище визначається як таке, в якому студенти мають доступ до чіткої та точної інформації про зміст курсу й вимоги до оцінювання, знають алгоритм та політику

виставлення оцінок, мають можливості до зворотного зв'язку та покращення якості знань.

У прозорому освітньому середовищі студенти свідомо передбачають конкурентоспроможний власний результат, можуть відслідковувати свій прогрес протягом усього курсу. Викладач здатний значно масштабувати прозорість навчання, упровадивши критерії самооцінки в групових заняттях, задіяних у системі методу проектів, перехресні опитування всередині класу чи аудиторії, розділених на сектори.

У поєднанні із прозорістю, змагальність може виробити позитивний динамічний досвід навчання, де учні та студенти мотивовані на досягнення найкращих результатів. Освітня екосистема створює комфортні доброзичливі стосунки між здобувачами освіти і педагогами, а також всередині між членами навчальних груп, незважаючи на конкурентну спрямованість результатів їхнього навчання.

Прозорість і змагальність при дистанційному навчанні допомагають побачити зміст і структуру уроку, виявити свої сильні й слабкі сторони, а також намітити шляхи підвищення власної конкурентоспроможності. Забезпечуючи рівний доступ до інформації всім учням та рівні можливості для досягнення успіху, програми дистанційного навчання можуть сприяти диференціації навчального процесу для учнів з різним рівнем розвитку, тобто створенню інклюзивної освіти.

2.8.2 Реалізація концепції прозорості та конкурентоспроможності в освіті

Прозорість і конкурентоспроможність – два фундаментальні поняття освіти, які відіграють вирішальну роль у формуванні навчального досвіду. Прозорість позначає ступінь відкритості, зрозумілості та доступності у засвоєнні нових знань, а конкурентоспроможність передбачає досконалість у розвитку здібностей та бажання наблизитись до ідеалу в будь-якому питанні. Ці поняття

тісно взаємопов'язані, та їх взаємодія покращує мотивацію, активність у роботі й успішність учнів.

У прозорому середовищі здобувачі освіти мають рівний доступ до інформації, ресурсів та підтримки й оцінюються на основі справедливих об'єктивних критеріїв. Навпаки, у непрозорому чи закритому середовищі учні та студенти можуть почуватися невпевнено щодо очікувань результатів своєї роботи й можуть бути менш мотивовані до участі в навчальному процесі.

Змагання як інструмент, при правильному використанні, може бути потужним стимулом, що спонукає студентів прагнути до досконалості та кращих результатів. Однак важливо збалансувати переваги конкуренції з потенційними ризиками, такими як підвищений стрес і тривожність, а також імовірність створення несправедливого чи надмірно напруженого навчального середовища.

В умовах використання дистанційної освіти прозорість і змагальність набувають ще більшого значення. Онлайн-освіта може і повинна використовувати такі технології, як “живі” уроки, запис уроків, платформа з матеріалами, тестування, покращуючи прозорість та конкурентоспроможність освітнього середовища, надаючи учням та студентам доступ до інформації з одночасним зворотним зв'язком та академічною підтримкою процесу отримання та закріплення знань у режимі реального часу.

2.8.3 Роль технологій у формуванні прозорого конкурентного середовища

Технології здатні відіграти значну роль у створенні прозорого та конкурентного освітнього середовища під час дистанційного навчання. Онлайн-платформи та інструменти взаємодії в реальному часі значно спрощують обмін інформацією, забезпечують зворотний зв'язок із викладачем, дають безперешкодний доступ учням до величезного набору навчальних ресурсів: схем, тестів, алгоритмів.

Кодова база навчальних ІТ-платформ може бути налаштована на унікальний дата-майнінг – збір даних та аналіз їх у різних зручних корисних форматах для:

- учнів та студентів, які отримують в онлайн-режимі оцінку успішності, визначають прогрес, ефективність тимчасових витрат, а також виявляють «слабкі місця» у вивченому матеріалі, що вимагають повторення або глибшого опрацювання
- викладачів, здатних оцінити за загальними та приватними результатами успішність класу, групи, окремого учня та студента, щоб відкоригувати подачу матеріалу, предметний курс у рамках освітнього плану
- чиновників, які проводять моніторинг результатів навчальної діяльності й складають рейтинг з різних дидактичних предметів та закладів в умовах дистанційного навчання відповідно до концепцій у сфері освіти

Однією з основних переваг сучасних дистанційних технологій у створенні прозорого та конкурентного середовища є можливість миттєвої та об'єктивної оцінки знань, побудованої на основі незалежного алгоритму без участі у цьому процесі викладача. Платформи та інструменти онлайн-навчання здатні об'єктивно оцінювати учнів та студентів й використовувати тести (схеми, алгоритми, можливість ранжувати завдання відповідно до обсягу матеріалу чи швидкості його оволодіння) як спосіб перевірки вивченого матеріалу лише за умови засвоєння ними певної суми знань.

Інтеграція навчальних платформ із додатками web 3.0 може сприяти більшій прозорості оцінювання й надати обліку успішності учнів та студентів нового рівня. Враховуючи зростаючий рівень довіри до блокчейн-технологій, здобувачі освіти будуть забезпечені надійним архівом для збереження оцінок успішності протягом навчання у школі та ВНЗ.

У майбутньому web 3.0-додатки допоможуть викладачам проаналізувати сильні та слабкі сторони знань учня з кожного сегменту та з кожної теми, опрацьованої як в школі, так й у ВНЗ.

Докладна аналітика онлайн-платформ стане основним особистим портфоліо кожного випускника коледжу та ВНЗ. Подібне архівування оцінок знань створить передумови для більш ретельного підбору кадрів для підприємств.

На базі web 3.0, за наявності попиту, цілком є реалістичними розробки програм, які зможуть підбирати за базами даних потенційні кандидатури співробітників, спираючись на об'єктивні оцінки знань та досягнень кожного учня в конкретних галузях. Завдяки докладній інформації в архіві додатка web 3.0 можна підвищити мотивацію здобувачів знань до самовдосконалення та покращення успішності, виправлення низьких оцінок, отриманих на минулих освітніх етапах.

Евристичні алгоритми без зусиль визначають для роботодавців кандидатури з учнів та студентів, які продемонстрували в процесі навчання найбільш відповідну динаміку засвоюваності матеріалу в тих областях, які цікавлять компанію, а також показали рух кожної особистості щодо себе та щодо інших.

Крім того, технологія може полегшити обмін інформацією та ресурсами між студентами, сприяючи створенню спільного конкурентоспроможного середовища для навчання. Дискусійні онлайн-форуми, чати та групові проекти можуть допомогти здобувачам освіти ділитися ідеями, спілкуватися один з одним та змагатися в атмосфері підтримки та співробітництва.

При правильному аналізі успішності за допомогою аналітичних даних платформи онлайн-навчання можна визначити сильні та слабкі сторони студентів, спрогнозувати прогрес та ефективність тимчасових витрат, ступінь залучення здобувачів знань до навчання, прогнозувати тренди майбутньої освітньої діяльності. Це може допомогти студентам самостійно визначити галузі для вдосконалення, а викладачам – отримати уявлення про ефективність їх методів навчання.

Однак важливо відзначити, що самі по собі технології не можуть створити прозоре та конкурентне середовище. Над теоретичною та практичною частиною технологічної революції в онлайн-освіті мають працювати всі елементи освітньої

екосистеми, покликаної створити ефективну взаємодію між формальним та неформальним навчальним середовищем.

Важливо збалансувати використання технологій з ефективною педагогікою та стратегіями навчання, орієнтованими на школярів та студентів, щоб забезпечити позитивну мотивацію до освітньої діяльності, підвищити активність учнів та студентів, а також надати їм педагогічну підтримку у процесі навчання. Основну роль у цьому процесі має відігравати держава, формуючи основні засади дистанційного навчання та забезпечуючи технологічною підтримкою освітній процес. Упровадження на місцях онлайн платформ потребує не лише зусиль педагогів, а й батьків, майбутніх роботодавців, що зацікавлені в інноваційній освіті майбутніх кадрів.

2.8.4 Критика дистанційної форми навчання

Дистанційне навчання набуває все більшого поширення в сучасній педагогіці, оскільки розвиток технологій дозволяє розширити доступ до освітніх ресурсів та можливостей здобуття знань. У світлі пандемії COVID-19 і війни онлайн освіта стала ще важливішою, а іноді і єдиною формою навчання школярів та студентів. У період вірусної епідемії дистанційна освіта убезпечила рідних та близьких учнів через заходи в обмеженні соціальних контактів; а в період військових дій, що ще тривають, онлайн-платформи дозволили зберегти нерозривний зв'язок із Батьківщиною дітям та мешканцям тимчасово окупованих територій.

Незважаючи на зростаючу популярність, дистанційне навчання стикається з критикою щодо його ефективності, особливо у плані створення прозорого та конкурентного освітнього середовища. Деякі науковці стверджують, що дистанційне навчання може призвести до відсутності підзвітності та прозорості, оскільки учні й студенти не завжди можуть бути залучені до процесу навчання ти/чи не мати доступу до зворотного зв'язку, як під час уроку.

Однак дослідження показали, що дистанційна освіта може бути такою ж ефективною, як і традиційне навчання у класі, і навіть може сприяти функціонуванню більш прозорого та конкурентоспроможного середовища.

На основі аналізу, проведеного Міністерством освіти США, було зроблено висновок, що студенти, які відвідують онлайн платформи, у середньому показують більш високі результати, ніж ті, хто відвідує звичайні курси. Західна модель освіти передбачає використання в значній мірі форм дистанційного навчання, яке сприяє підвищенню рівня співробітництва студентів та викладачів, а також співпраці та змагальності між здобувачами знань.

Для того щоб підвищити ефективність дистанційного навчання в умовах прозорого та конкурентного освітнього середовища, важливо зосередитися на таких педагогічних стратегіях навчання, що зумовлюють взаємодію учнів та студентів з викладачами. Використання технологій для заохочення співпраці між студентами та викладачами, а також спільних інтерактивних навчальних заходів знімає напругу через відсутність очного відвідування класу та особистого зв'язку з педагогом.

Крім того, важливо забезпечити школярів та студентів необхідними ресурсами та підтримкою для успішної роботи в середовищі дистанційного навчання. Школа та ВНЗ мають визначитися з мінімальними вимогами щодо ІТ-технологій.

Цифрова підтримка дистанційного навчання включає наявність платформ, додатків - дивайсів та постачальників Інтернету, якими повинні користуватися в однаковій мірі всі учні. Окремо адміністрація має продумати заходи технічної підтримки та академічне консультування користувачів створеної системи дистанційної освіти.

Надаючи учням та студентам ці ресурси, викладачі зобов'язані гарантувати якість викладання та створити конкурентоспроможне навчальне середовище, що сприятиме доступності і прозорості здобувачам освіти незважаючи на різні можливості та технічні засоби. Принцип рівності та доступності має бути реалізований як на підготовчому етапі переходу до нового

класу школи, на новий курс університетської та середньо-спеціальної освіти, так і протягом усього періоду навчання.

2.8.5 Практики формування прозорого конкурентного освітнього середовища в дистанційному навчанні

Дистанційне навчання є унікальною можливістю щодо створення освітнього простору, коли йдеться про принципи прозорості та конкурентоспроможності. Досягти прозорості та здорової конкуренції у дистанційній освіті можна лише за умови впровадження спеціальних практик:

- Наявність однозначних та справедливих критеріїв оцінки
- Упровадження прозорих та доступних систем оцінювання
- Стимулювання до співпраці студентів
- Забезпечення своєчасного та актуального зворотного зв'язку зі студентами

Розберемо кожну практику окремо.

Справедливість та однозначність критеріїв оцінки- необхідний еталон для вимірювання успішності учнів. Викладачеві важливо забезпечити оцінювання кожного школяра та студента за одним і тим же набором стандартів. Критерії оцінки повинні бути не тільки однозначними та справедливими, а й об'єктивно вимірювати результат навчання, що відповідає цілям курсу. Як зазначив доктор Томас Дж. Тобін, "прозорість - це не просто обмін інформацією зі студентами, а скоріше те, наскільки чітко ця інформація передається і як вона пов'язана з успіхом студентів". Успіх – це процес самореалізації, це спроможність визначити власні переваги стосовно інших, особисту конкурентоспроможність. Система прозорого й об'єктивного оцінювання сприяє задоволенню результатами своєї праці.

Викладач зобов'язаний забезпечити доступність системи оцінювання для старшокласників та студентів, дати їм можливість зрозуміти процес

виставлення оцінок, дізнатися про їх критерії. Упровадження прозорих та доступних систем оцінки - це запорука конкурентного стимулу для учнів.

Заохочення до співпраці здобувачів освіти є ключем до створення прозорого та конкурентного середовища у дистанційному навчанні. Цього можна досягти, надаючи студентам можливість співпрацювати над проектами, брати участь у дискусійних форумах та групових заходах.

Як зазначає доктор Дайан Шаффхаузер, "залучення" до співпраці "є життєво важливим компонентом успіху студентів в онлайн-навчанні, і коли студенти відчують зацікавленість у своїх курсах, вони з більшою ймовірністю будуть показувати хороші результати та більш ефективно конкурувати зі своїми однолітками".

Надання актуального зворотного зв'язку має вирішальне значення в дистанційному навчанні, оскільки школярі та студенти можуть своєчасно побачити результати своєї роботи та визначити галузі, в яких вони можуть покращити свої показники з допомогою викладача через реальний вимір знань.

Ефективність зворотного зв'язку визначається конкретикою і дієвістю, що безпосередньо стосується роботи учнів. Як зазначив доктор Майкл Світ, "конкретний і докладний зворотний зв'язок з більшою ймовірністю буде прийнятий студентами до дії і може вплинути на їх загальну успішність".

Рівний доступ до ресурсів та підтримка всіх школярів та студентів має важливе значення для створення прозорого та конкурентного середовища у дистанційному навчанні.

Викладач, школа або ВНЗ повинні продумати та протестувати навчальні онлайн-технології, переконатися в наявності технічної підтримки та забезпечити безперешкодне академічне консультування, а також рівну доступність для учнів та студентів до відповідних навчальних матеріалів та ресурсів.

2.8.6 Проблеми та їх розв'язання при впровадженні прозорого конкурентного освітнього середовища в дистанційному навчанні

2.8.6.1 Технічні проблеми та обмеження освітнього процесу при дистанційному навчанні

У міру того, як дистанційне навчання стає все затребуванішим, слід визнати наявність технічних проблем, які можуть виникнути при його впровадженні. Хоча технологія може бути потужним інструментом для створення прозорості та конкурентоспроможності, її реалізація залежить від багатьох чинників сучасних реалій.

Однією з найпоширеніших технічних проблем є питання доступу до навчальних та оцінювальних технологій, Інтернету. Якщо школа та ВНЗ можуть забезпечити високошвидкісне та стабільне з'єднання в рамках державної програми або за домовленістю з постачальниками ІТ-послуг на місцевому рівні, то здобувачі знань спираються на зв'язок різних провайдерів.

Ще одним важливим чинником просвітницької діяльності в режимі онлайн є надійність технології. Технічні проблеми, такі як неможливість, несвоєчасність підключення до Інтернету або збої в роботі програмного забезпечення порушують навчальний процес, що спричиняє втрату уваги та інтересу до виученого, перевантаженість самостійними завданнями, емоційний стрес, розчарування як у учнів, так і у викладачів.

Високий рівень зривів онлайн-занять може призвести до втрати прозорості та перешкоджати розвитку конкурентного середовища. Педагог буде змушений шукати вихід із ситуації, підвищуючи обсяг домашньої роботи, виконання якої знизить рівень якості засвоєння матеріалу та його контролю. Вимушене вивчення нових тем студентами та учнями та студентами без участі викладача знизить успішність.

Надійна та стабільна якість зв'язку здатна забезпечити перехід на супутникову мережу. В Україні активно розвивається технологія Starlink, але вартість цих послуг доступна обмеженій кількості користувачів.

Проблема фінансування вирішується на державному рівні. Окремий ВНЗ або школа можуть укласти договори з провайдерами, продумати систему роздачі Wi-Fi в межах невеликого населеного пункту за допомогою монтажу антен-підсилювачів сигналу, створити кілька резервних варіантів підключення до Всесвітньої мережі, наприклад, мобільний Інтернет.

Залежно від умов використання дистанційного навчання викладачам доцільно готувати варіативні плани занять з різним рівнем зв'язку. При низькій його якості (таке трапляється, як правило, на мобільному Інтернеті) учні можуть отримувати більше завдань для самостійної роботи, а нові теми повинні опрацьовуватись у часи спільної роботи учнів і викладачів з використанням високошвидкісного Інтернету.

При дистанційному навчанні особиста інформація та дані часто передаються через різні платформи та стороннє ПЗ. Створення умов безпеки та конфіденційності цієї інформації має вирішальне значення для унеможливлення поширення особистих даних у мережі, забезпечує прозорість та довіру в он-лайн-спілкуванні.

Як наголошують Телла і Мутула, "проблеми конфіденційності не повинні не братися до уваги в середовищі дистанційного навчання, і необхідно вжити заходів для убезпечення поширення відомостей та особистої інформації студентів".

В умовах війни викладач особисто та державні структури мають забезпечувати конфіденційність та безпеку всіх учасників освітнього процесу. У деяких особливих випадках від цього можуть залежати життя й здоров'я дитини та її батьків, а також викладачів.

2.8.6.2 Забезпечення справедливості та рівності для учнів в умовах дистанційного освітнього процесу

Створення прозорого та конкурентного освітнього середовища при дистанційному навчанні неможливо забезпечити без дотримання принципів

справедливості та рівності в учнівському середовищі. Усі здобувачі освіти повинні мати доступ до однакових ресурсів, рівня підтримки, що сприятиме реалізації можливостей у навчанні й розвитку.

Придбання необхідного рівня гаджетів та оплата послуг якісного високошвидкісного Інтернету може вилитися в непосильні витрати для низки сімей учнів. Фінансову сторону проблеми може вирішити держава, але прямо зараз школа і ВНЗ здатні прийти на допомогу учням, які її потребують.

Оскільки школа не може розв'язувати матеріальні й фінансові питання самостійно, то вирішенням цієї проблеми може стати додаткове безкоштовне репетиторство чи консультування тих груп учнів, які володіють мінімальним технічним забезпеченням. У ряді випадків можна проводити особисті зустрічі онлайн учнів із викладачами, організовувати дистанційно факультативи. Отже, навіть в умовах обмеженого використання технічних можливостей, але за наявності додаткових зусиль викладачів й спільного зацікавлення всіх учасників освітнього процесу, можна досягти високого рівня навченості.

Як підкреслюють Азеведо й Алєвен, "рівний доступ до ресурсів та підтримки має вирішальне значення для створення рівних умов та забезпечення того, щоб усі учні мали змогу досягти успіху".

Повага до особистості та створення умов для її розвитку є визначальними для освіти України, особливо в роки війни. І середовище спільного навчання, створене в онлайн-системі, може сприяти втіленню принципів справедливості та рівності, конкурентоспроможності в екосистемі дистанційної освіти.

Працюючи разом над груповими проектами та завданнями, старшокласники та студенти можуть навчатися один у одного, виробляючи навички співпраці та взаємопідтримки. Це може бути особливо важливим для учнів, які можуть почуватися ізольованими або бути роз'єднаними через економічні чи політичні події.

Як зазначає Славін, "спільне навчання може допомогти зрівняти шанси, сприяючи рівній участі та формуючи почуття спільності серед студентів".

Одним із ключових факторів забезпечення справедливості, як зазначають Шрайбер та Каспарі, є "об'єктивні критерії оцінки успішності учнів, необхідні для забезпечення справедливості та прозорості освітнього середовища". Це допоможе звести до мінімуму упередженість щодо оцінювання знань та гарантувати, що всі школярі та студенти будуть оцінюватися на основі їхніх результатів навчальної діяльності, а їх рейтинг вибудовуватиметься на основі індивідуальних переваг.

2.8.6.3 Розв'язання проблем зворотного зв'язку в дистанційному навчанні

При створенні прозорого, конкурентного освітнього середовища в дистанційному навчанні важливо приділяти першочергову увагу вирішенню проблем технічного забезпечення студентів засобами зв'язку та наявності ІТ платформ, що сприяють своєчасному зворотному зв'язку викладача і здобувачів освіти. На думку Хетті і Тімперлі, зворотний зв'язок є одним із найбільш значущих чинників у сприянні навчанню та успішності здобувачів освіти. У процесі такого зв'язку учні та студенти беруть участь в рецензуванні відповідей, проектів; у взаємо- та самооцінюванні, у встановленні реального рівня знань кожного. Це сприяє активному навчанню, розвиває навички критичного мислення та заохочує освітнє середовище до саморегулювання. Процес зворотного зв'язку зі студентами також допомагає викладачам визначити потенційні галузі для покращення успішності та отримати уявлення про перспективи студентів.

Встановлення своєчасного актуального зворотного зв'язку викладачів зі здобувачами освіти може допомогти кожному школяру та студенту поліпшити мотиваційну сферу, визначити пріоритетні напрямки для застосування своїх знань, що може сприяти більш ефективному залученню до процесу свідомого навчання та розвитку критичного мислення.

Дискусійні форуми онлайн, відеоконференції та віртуальні платформи для спільної роботи дозволяють студентам брати участь у вирішенні проблем та отримувати зворотний зв'язок у режимі реального часу.

Ці інструменти також дозволяють розширити співпрацю між школярами з різних класів, шкіл та студентами з ВНЗ в межах однієї країни та навіть інших країн.

2.8.6.4 Вимірювання ефективності освітнього середовища при дистанційному навчанні

Ефективне функціонування прозорого конкурентного освітнього середовища в умовах дистанційного навчання потребує постійного аналізу та оцінки. Вимірювання корисності цього середовища передбачає вивчення різних факторів, таких як залучення до активної діяльності учнів та студентів, вплив сучасних ІТ-технологій на покращення їх успішності, достовірність та об'єктивність оцінювання навчальних досягнень, а також доступність освітніх ресурсів в умовах он-лайн освіти.

Інструменти аналізу та власне оцінювання можуть включати опитування, фокус-групи, рейтингові досягнення в академічній успішності учнів та студентів, а також визначення в балах конкурентоспроможності кожного здобувача освіти. Серед популярних та ефективних інструментів визначення результатів роботи студентів при виконанні завдань та складання іспитів варто відзначити рубрики.

Це спосіб точного опису критеріїв, які чітко та однозначно визначають очікувані результати та досягнення в засвоєнні виучуваного матеріалу.

Найголовніше, рубрики спрямовують процес оцінювання у зрозуміле русло, в якому діють відомі аргументовані критерії для учнів старших класів та студентів. Метод підходить для оцінки: усних висловлювань, письмових відповідей, роботи з текстом, кросвордів тощо.

Особливу довіру викликає можливість учнів працювати над упорядкуванням та обговоренням рубрик. Вони представлені у вигляді таблиць,

де певні досягнення перетворюються на бали. Табличний формат дає можливість самооцінки, колективної оцінки класу та результатів зворотного зв'язку з викладачем, який використовує заздалегідь заявлену форму визначення показників оволодіння знаннями.

Важливо регулярно вимірювати ефективність освітнього середовища та коригувати його за необхідності. Згідно May, "регулярні оцінки допомагають визначити галузі для покращення знань та виявити успішні стратегії, а також забезпечують цінний зворотний зв'язок для викладачів та студентів".

Технології оцінювання можна використовувати для збору та аналізу даних, пов'язаних із залученням студентів до навчальної діяльності, для виявлення зв'язку результатів оцінювання з іншими факторами, які формують ефективне освітнє середовище, його екологію, що сприяє в кінцевому результаті розвитку й збереженню генофонду нації.

Системи управління навчанням (Learning Management System, LMS) надають низку даних про успішність та залучення школярів, студентів, включаючи відвідування, своєчасне виконання завдань та час, витрачений на вивчення матеріалів курсу.

У цілому, ефективне впровадження прозорого конкурентного освітнього середовища в дистанційному навчанні потребує постійної оцінки для визначення його ефективності.

Достовірні дані, одержані внаслідок використання різних інструментів оцінювання та технологій для вимірювання рівня знань, можуть бути використані для покращення освітнього середовища та оптимізації результатів навчання школярів та студентів.

2.8.7 Висновок

Методи дистанційного навчання на сучасних ІТ-платформах вимагають адаптації традиційних форм вивчення матеріалу та оцінювання результатів освітньої діяльності до інноваційних.

Це необхідно задля забезпечення рівного доступу до процесу навчання та ефективного розвитку компетенцій учнів та студентів. Створення прозорого та конкурентного освітнього середовища є ключовим принципом для досягнення визначених цілей за умов дистанційного навчання.

Необхідні подальші дослідження для визначення найефективніших стратегій для створення прозорості та конкурентної екосистеми освітнього середовища за умов навчання на відстані.

Для дистанційного навчання потрібна матеріально-технічна база (комп'ютер, ноутбук чи планшет), а також засоби зв'язку. Без цього он-лайн навчання неможливе.

Перехід на онлайн-освіту вимагає від учнів певних фінансових витрат на гаджети та Інтернет, що є недоступним для деяких сімей, особливо в умовах війни чи екологічних і техногенних катастроф. Роль держави у питанні матеріального забезпечення освіти дуже велика й вона повинна бути визначена в стратегії національної освіти України. Поки це питання не вирішено, педагоги та навчальні заклади мають самостійно «вирівнювати» ситуацію, включаючи додаткові факультативні заняття та консультації для учнів з обмеженими технічними можливостями в онлайн-навчання.

У зв'язку із збільшенням частки дистанційної освіти потреба в інвестуванні інфраструктури для створення ІТ-платформи зі стійким Інтернет-з'єднанням зростає. Також необхідно забезпечити конфіденційність персональних даних учнів та викладачів. Поки що ці питання розв'язують перед усім навчальні заклади, які створюють різні варіанти підключення до Інтернету, вивчають технічні можливості домашнього навчання онлайн кожного учня, створення імпровізованих служб технічної та академічної підтримки.

Формування прозорого та конкурентного освітнього середовища в умовах дистанційного навчання – це складний процес, що вимагає ретельного планування та продуманої реалізації.

Зосередивши увагу на прозорості та конкурентоспроможності освітнього середовища, педагоги та навчальні заклади повинні забезпечити учням та

студентам доступ до високоякісного навчання та можливість розвивати ключові компетенції.

Для досягнення цієї мети необхідно, щоб усі зацікавлені сторони працювали разом для постійного розвитку кожної особистості та вдосконалювали програми дистанційного навчання.